

УДК 332.05
ББК 65.049
Ш-49

**ОИД БА МОҲИЯТИ “ТАККОНИ
СОХТОРӢ” ВА АҲАМИЯТИ ОН ДАР
ИҚТИСОДИЁТИ МИНТАҚА**

Шерматова Мунзифахон Абдучабборовна - ассистенти кафедраи иқтисодиёт ва соҳибкорӣ Донишқадаи иқтисод ва савдои Донишгоҳи давлатии тичорати Тоҷикистон, e-mail: sh.munzifa@mail.ru

**О СУЩНОСТИ «СТРУКТУРНОГО
СДВИГА» И ЕГО ЗНАЧЕНИИ В
ЭКОНОМИКЕ РЕГИОНА**

Шерматова Мунзифахон Абдуджабборовна - ассистент кафедры экономики и предпринимательства Института экономики и торговли Таджикского государственного университета коммерции, e-mail: sh.munzifa@mail.ru

**ON THE NATURE OF "STRUCTURAL
IMPACT" AND ITS IMPORTANCE IN
THE REGION'S ECONOMY**

Shermatova Munzifakhon Abdujabborovna - Assistant of the Department of Economics and Entrepreneurship, Institute of Economics and Trade, Tajik State University of Commerce, e-mail: sh.munzifa@mail.ru

Вожаҳои калидӣ: тағиротҳои сохторӣ, рушди иқтисод, сиёсати сохтори ҳукумат, самаранокӣ, хусусият, таҷриба.

Дар мақола равандҳои назариявӣ ва татбиқи тағиротҳои сохторӣ дар системаи иҷтимоӣ иқтисодӣ барраси шудааст. Ҳадафи омӯзиши таккони сохторӣ ин таъмини рушди тавозуни иқтисодиёт, такмили техникаи истеҳсолот дар асоси истифодаи дастовардҳои илми техники, ҳифзи иҷтимоии аҳоли ва болоравии некуаҳволии он мебошад.

Ключевые слова: структурные изменения, экономическое развитие, политика государственного устройства, эффективность, характер, практика.

В статье рассматриваются теоретические процессы и реализация структурных изменений в социально-экономической системе. Целью исследования структурных изменений является обеспечение сбалансированности развития экономики, совершенствование технологий производства на основе использования достижений науки и техники, социальной защиты и благосостояния.

Key words: structural change, economic development, government structure policy, efficiency, character, practice.

The article discusses the theoretical processes and implementation of structural changes in the socio-economic system. The purpose of the study of structural changes is to ensure the development of the balance of the economy, the improvement of production techniques based on the use of scientific and technical achievements, social protection and welfare.

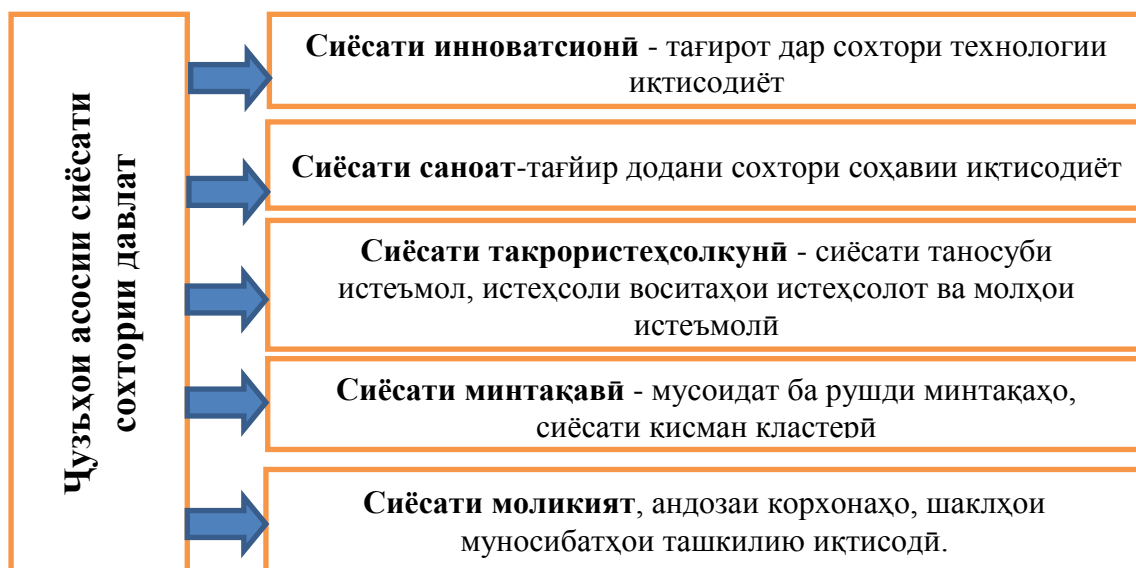
Ҳадафи стратегии соҳибхитиёри кишвар ба ташкили иқтисоди минтақавии куллан тағирёфта дар асри XXI нигаронида шудааст, ки истиклолияти иқтисодӣ ва сиёсии давлатро кафолат дода, шароити муносиби зиндагии мардуми онро таъмин мекунад. Дар ин робита Президенти кишвар Эмомалӣ Раҳмон қайд кард, ки "корҳо дар самти баланд бардоштани рақобатнокии маҳсулоти истеҳсоли ватанӣ, татбиқи сиёсати мусоидат ба содирот ва воридотивазкунӣ қонекунанда нестанд. Аз ин лиҳоз, роҳбарони вазоратҳои саноат ва технологияҳои нав, рушди иқтисод ва савдо, кишоварзӣ, корҳои ҳоричӣ, кумитаи давлатии сармоягузорӣ ва идораи амволи давлатӣ, кумитаи рушди маҳал ва агентии содирот бояд яқчо бо роҳбарони вилоятҳо ва шаҳру ноҳияҳо доир ба интиҳоби минтақаҳо тибқи занҷираи “ашёи хом – истеҳсоли маҳсулоти ниҳой – дарёфти бозори фуруш” тадбирҳои зарурӣ андешад.”[5].

Тахмин мезананд, ки барои зуд ба даст овардани ин ҳадаф, пеш аз ҳама, танзими таносубҳои муҳимтарини макроиқтисодӣ ва тақрористехсолкунӣ талаб карда мешавад. Ба мувозинати оптималии сохтори репродуктивии иқтисодиёт ноил шудан лозим аст, ки он ҳам ба манфиатҳои истеҳсолот ва

хам ба истеъмолот ҷавобгӯ бошад. Дар ин раванд, мақоми асосӣ ва муҳим ба рушди танзими давлатӣ ва татбиқи тағиротҳои сохторӣ дар системаи иҷтимоию иқтисодӣ дода мешавад.

Тағиротҳои сохторӣ дар мундариҷаи сиёсати татбиқшудаи иқтисодӣ бо роҳҳои гуногун инъикос меёфтанд, ки онҳоро навъҳои такқони сохторӣ номидан мумкин аст (ҷадвали 1).

Ҷадвали 1.

Истилоҳи такқони сохторӣ назар ба сиёсати саноатӣ як мафҳуми васеътарро дар бар мегирад ва фаъолияти ҳукуматро дар робита бо сохтори соҳавии иқтисодиёт дар назар дорад. Сиёсати саноатӣ, ки расман мавриди баррасӣ қарор гирифтааст, мафҳуми нисбатан тангтар аз такқони сохторист. Таърифи ин истилоҳ танҳо ба сиёсати ҳукумат нисбати саноат равона шудааст. Аммо, дар адабиёти илмӣ, дар аксари ҳолатҳо, мафҳумҳои такқони сохторӣ ва саноатӣ, инчунин соҳавӣ муайян карда шудаанд.

Такқони сохторӣ аз ҳама васеътарин (такқони сохторӣ, соҳавӣ, саноатӣ) мебошад. "Ба маънои содда, такқони сохторӣ таъсир (давлат) ба сохтори иқтисодиёт мебошад." [9].

Вақте ки сухан дар бораи такқони сохторӣ меравад, диққат ба самтҳои афзалиятноки рушди соҳаҳои алоҳида равона карда мешавад. "Яке аз самтҳои такқони сохторӣ таҳия ва татбиқи пайгириҳои маҷмӯи тадбирҳои мақсаднок оид ба тақсими захираҳо ба манфиати соҳаҳо мебошад, ки аз нуқтаи назари рушди устувори иқтисодӣ аз ҳама умедбахш мебошанд." [4].

Ҳамзамон, дар байни олимони дар бораи моҳият, мундариҷа ва механизмҳои татбиқи он ягонаги вучуд надорад. Баъзе мавқеъҳои олимони-иқтисодчиён дар ин бора дар ҷадвали 2 оварда шудаанд.

Ҷадвали 2.

Тафсири мафҳуми "такқони сохторӣ".

Сидорович А.В. Курс экономической теории. 2-е изд., перераб. и доп. – М. Дело и Сервис, 2001. – с.478.	Оё ин сиёсати ҳавасмандкунии маҷмӯӣ мебошад. Дар иқтисоди гузариш, он ҳам ташаккули асосҳои институтсионалии фаъолияти агентҳои иқтисодӣ, ҳам фароҳам овардани шароитро барои рушди дарозмуддати иқтисодӣ ва ҳам тадбирҳоро дар бар мегирад, ки ҳаҷми ҷорӣ истеҳсолот тавассути баланд бардоштани самаранокии истифодаи омилҳои истеҳсолот ва тақсими самарабахши онҳо дар байни соҳаҳои рақобаткунандаи татбиқ."
Власов Г.Н. Государственное регулирование экономики. Уч.пос. – Нижний Новгород. Волго-Вят, 1998. – С. 143.	Ин фаъолияти давлат ва зерсохторҳои он (шоҳаҳои ҳукумат, мақомоти давлатӣ) мебошад, ки бо ташаккул ва нигоҳ доштани таносубҳои самарабахши байнисоҳавӣ ва дохилисоҳавии иқтисодиёти минтақавӣ алоқаманд аст».
Бункин М.К. Национальная экономика. – М.	Системаи чораҳо, ки ба ташаккули таносубҳои зарурии миллӣ, дохилисоҳавӣ ва байнисоҳавӣ ва минтақавӣ нигаронида шудаанд. Ҳадафи такқони сохторӣ таъмини рушди мутавозуни иқтисодиёт, тақмили

Палеотип, 2007. – С. 76.	техники истехсолот дар асоси истифодаи дастовардҳои илм ва техника, хифзи иҷтимоии аҳоли ва болоравии неқӯаҳволии он мебошад».
Ермолаев С.А. Структурная политика в механизме экономического роста. – Ульяновск. УлГТУ. 2005. –С.11.	Ин як чораи даҳолати ҳукумат мебошад, ки ба фароҳам овардани шароити мусоид барои самтҳои афзалиятноки ҷаҳонӣ равана шудааст.
Внешнеэкономический толковый словарь. — М.: ИНФРА–М, Термика. И. П. Фаминский. 2001.	Яке аз шаклҳои сиёсати иқтисодии давлат, ки ба тақмили сохтори соҳавии истехсолот, ҳавасмандгардонии рушди соҳаҳои нав ва навтарин, таҷдиди сохторҳои кӯҳна ва ғайра равана шудааст. "
Журнал вопросы экономики", №2, 2008, Л. Григорьев	Ин яке аз унсурҳои сиёсати саноатӣ мебошад, ки амалҳои давлатро нисбат ба соҳа дар маҷмӯъ бидуни фарқият аз рӯи намудҳои ҷаҳонӣ дар назар дорад. "
Экономика и право: словарь-справочник. – М.: Вуз и школа. Л. П. Кураков, В. Л. Кураков, А. Л. Кураков. 2004.	Сиёсати пешгирифтаи ҳукумати кишвар, минтақаҳо, маъмурияти корхонаҳо нисбат ба сохтори соҳавӣ, минтақавӣ, истехсолии иқтисодӣ дар маҷмӯъ ва қисматҳои алоҳидаи он, инчунин сохтори даромад ва хароҷот, истеъмоли, ҷамъоварӣ, содирот ва воридот. "
Экономика. Толковый словарь. – М.: "ИНФРА-М", Издательство "Весь Мир". Дж. Блэк. Общая редакция: д.э.н. Осадчая И.М. 2000.	Ин (сиёсати саноатӣ) сиёсати давлатӣ, ки ба соҳаҳои алоҳидаи ҷаҳонӣ иқтисодӣ дар кишвар таъсир мерасонад. Ин сиёсатҳо истифодаи қондаҳои андоз ва маблағҳои ҷамъиятиро барои ҳавасмандгардонии таҳқиқот ва рушд (R&D), даҳолат ба бозорҳои молиявӣ барои интиқоли маблағҳои сармоягузорӣ ба бахшҳои ҳавасмандкунӣ ва даҳолат дар бозори хидматрасонӣ барои ҳамроҳшавӣ бо мақсади таъсиси ширкатҳои кофӣ калон ва ба даст овардани иқтисоди микросӣ."

Дар иқтисоди гузариш, тақдирҳои сохторӣ нисбат ба иқтисоди пешрафта доираи хеле васеътари мушкилотро ҳал мекунад. Мушкилоти сохтори истехсолоти ҷамъиятиро, ба назари мо, аз нигоҳи ду ҷанба таҳқиқ қардан мумкин аст:

Дар аввал, сохтори истехсолот бояд ҳамчун категорияи анъанавии иқтисодии тақсимоии ҷамъиятии меҳнат баррасӣ қарда шавад;

Сониан, бояд истифодаи қонунҳои рушди системаи иҷтимоию иқтисодӣ ва таъсири онҳо ба ташкили истехсолоти ҷамъиятӣ эътироф қард. Тағироти сохтори иҷтимоию иқтисодӣ дар ҷомеа, дар маҷмӯъ, аз ҷумла дар иқтисодиёт дар таъмин ва нигоҳ доштани субот дар рушди низоми иҷтимоию иқтисодӣ аз нигоҳи стратегӣ нақши ҳалкунанда доранд ва устувории рушди иқтисодиро таъмин мекунад. Низоми иқтисодии кишвар ва дар минтақаҳои он, ба монанди дигар соҳаҳои иқтисоди ҷаҳонӣ, аз таъсири манфии тағирёбии шадиди ҷаҳон, таъсири равандҳои ҷаҳонишавӣ қафолаш дода намешавад. Аз ин рӯ, он бояд ҳамеша ба ҳама гуна мушкилоти иқтисоди ҷаҳонӣ омода бошад ва хусусиятҳои хоси иқтисоди минтақаро ба назар гирифта, иммунитетии иҷтимоиро аз бӯҳронҳои гуногун, ки дар ҷомеа ба назар мерасанд, тақвият бахшад.

Аз ин ҷиҳат, пеш аз ҳама, омӯхтани хусусиятҳои сохтори иқтисоди ватанӣ ва татбиқи ислоҳот муҳим аст. Ба инҳо дохил мешаванд:

Дар аввал. Сиёсати ҷорӣ иқтисодӣ, ки ба давлат имкон медиҳад, ки равандҳои иҷтимоиву иқтисодиро идора кунад, бештар ҳангоми роҳандозии ислоҳот барои гузаштан ба иқтисоди бозорӣ на бо усулҳои бозорӣ, тавассути дастур амалӣ қарда мешавад. Аз ин лиҳоз, давлат ислоҳотгари асосӣ ва ташкилотчии татбиқи ислоҳоти бозорӣ дар тамоми соҳаҳо ва бахшҳои иқтисодиёти кишвар мебошад.

Дуюм, дар сохтори иқтисодиёт амалан ягон соҳаи илмталаб мавҷуд нест, алахусус мошинсозӣ, асбобҳои электротехникӣ ва ғайра, ки барои локомотивҳо дар пешрафти пешрафти илмӣ-техникӣ пешбинӣ шудаанд.

Дар шароити иқтисоди бозорӣ ҳам сифат ва ҳам миқдор корхонаҳои саноатӣ аз рӯи соҳа бояд мутаносибан рушд кунанд ва мутобиқан бори гарони таъмини амнияти иқтисодии кишварро бар дӯш гиранд. Ба ибораи дигар, шумораи корхонаҳо бояд анғезаи объективонии объективиро тавсиф кунанд ва аз ин рӯ дурнамои суръати афзоиширо муайян кунанд.

Шумораи корхонаҳои саноатӣ аз рӯи саноат дар вилояти Суғди
Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 1991-2019 (ба ҳисоби фоиз)

Саноат	1991	2000	2005	2010	2012	2015	2019
Ҳама саноат	100	100	100	100	100	100	100
Саноати вазнин	52.8	30.2	26.9	32.2	29.4	27.5	29.6
Сӯзишворӣ ва энергия	5.9	2.9	3.9	2.9	2.9	2.9	2.8
Энергетика	4.2	2.1	1.8	1.1	1.1	1.1	1.5
Саноати сӯзишворӣ	1.7	0.8	2.1	2.2	2.2	2.3	2,3
Комплекси металлургӣ	2.8	1.5	1.1	1.1	1.1	1.0	1.1
Мошинсозӣ	17.1	10.2	10.2	8.8	8.3	12.8	10.7
Химиявӣ ва нафту химия	2.8	1,2	2.7	2.5	2.5	8.1	7.1
Бинокори саноат.	8.9	5.9	9.9	15.4	14.4	13.9	14.1
Саноати сабук	17.6	17.2	17.5	12.5	11.7	11.5	6,7
Саноати хӯрокворӣ	20,7	23,7	30.2	43,7	40.2	58.6	51.4
Дигар соҳаҳо	8.9	8.9	1.4	1.6	8.7	2.4	2,3

Чадвалро муаллиф дар асоси: Солномаи омории вилояти Суғд тартиб додааст.
Агентии омили назди Президенти ҶТ. 2020. – С. 245.

Чадвали 3 нишон медиҳад, ки дар як қатор соҳаҳо ва соҳаҳо тағйироти назаррас ба амал омадаанд. Дар баробари ин, ба таври равшан дида мешавад, ки ақибмонӣ ва коҳиши суръати афзоиш дар бахшҳои объективӣ ва субъективӣ дар соҳаҳои асосии саноат (саноатҳои вазнин, сабук ва сӯзишворӣ, комплекси металлургӣ, мошинсозӣ ва ғ.) алоқаманданд. Масалан, агар ҳаҷми истеҳсоли маҳсулот нисбат ба МММ дар саноати вазнин дар соли 1991 52,8% -ро ташкил дода бошад, пас дар соли 2019 он 39,6% -ро ташкил дод. Ва дар мошинсозӣ мутаносибан 17,1% дар соли 1991 ва 10,7% -ро дар соли 2019 ташкил дод. Муайян карда шудааст, ки рушди сусти омилҳои истеҳсоли дар соҳаҳо ва махсусан нарасидани нерӯи инсонӣ метавонад сабаби ақибмонӣ бошад, дар ҳоле ки нишондиҳандаи марҳилаи охири давраи шӯравӣ ханӯз бартараф карда нашудааст. Барои рафъи ин монетаҳо, чадвалро таҳлил намуда, ба хулосае омадам, ки кам шудани шумораи корхонаҳои саноатӣ, пешсафанд ба коҳиши ҷойҳои корӣ, инчунин коҳиш ёфтани арзиши бозори соҳаҳои иқтисодӣ ва метавонад таъсири манфӣ расонад ба хоҷагиҳои бозорӣ ва хоновод, инчунин ба заминаи иҷтимоӣ иқтисодии ҷомеа.

Саввум, дар кишвар ва дар минтақаҳои он дорои захираҳои бузурги гидроэнергетикӣ зиёд мешавад, ки дар бозори ҷаҳонӣ талабот доранд, ки онҳо, албатта, метавонанд сатҳи истеҳсолоти минтақавии кишварро дастгирӣ кунанд, аммо бо ҷалби кам дар соҳаи истеҳсолоти кишвар дар марҳилаи кунунии рушд.

Дар Тоҷикистон истеҳсоли нерӯи барқ дар соли 2019-ум 19,8 миллиард кВт соатро ташкил дод. [7]. Гарчанде ки Тоҷикистон дар соҳаи гидроэнергетика дорои иқтидори назаррас аст, аммо он то ҳол сусти истифода мешавад. Ҳаҷми умумии захираҳои гидроэнергетикӣ 52,7 миллиард кВт / соат ҳисоб карда мешавад, аз ҷумла истифодаи техникӣ қобили истифода 20,2 миллиард кВт / соат ва аз ҷиҳати иқтисодӣ асоснок барои сохтмон – 17,2 миллиард кВт / соат. 10 Ин давлатро ба яке аз давлатҳои аз ҳама бехатар бо ин манбаи барқароршавандаи энергия дар ҷаҳон табдил медиҳад (аз нигоҳи иқтидори тавлиди мутлақ ҷои ҳаштум). Дар байни кишварҳои ИДМ, кишвар аз рӯи ин нишондиҳанда пас аз Русия дар ҷои дуюм меистад, дар ҳоле ки тақрибан 70% аҳолии вилояти Суғд дар фасли зимистон аз норасоии густардаи нерӯи барқ азият мекашанд. "Ин норасоии нерӯи барқ, ки тақрибан 2700 гигаваатт-соат (GWh) тахмин мезанад, ё тақрибан чоряки ҳаҷми умумии нерӯи барқро ба зарари иқтисодӣ мерасонад, ки ҳамасола беш аз 200 миллион долларро ташкил медиҳад"[2].

Чорум, дар иқтисодиёти вилояти Суғд, бахши аграрӣ аҳамияти аввалиндараҷа дорад. Дар ин ҷо мехостам қайд намоям, ки дар солҳои Шӯравии идоракунии иқтисодиёт иқтисодиёти кишвар ҳамчун як ҷумҳурии индустриалӣ-аграрӣ тавсиф карда мешуд ва дар солҳои соҳибхотӣ аз сабаби талафот дар саноати ватанӣ, кишвар ҳамчун яке аз аграрӣ-саноатӣ. Дар ин замина, дар Паёми Президент ба Маҷлиси Олӣ дар соли 2019 дар бораи зарурат ва роҳҳои аз аграрӣ-саноатӣ ба индустриалӣ-аграрӣ гузаштан ба таври возеҳ қайд карда шуд [6]. Аз ин рӯ, зарур аст, ки барои рушди муносибатҳои бозорӣ дар бахши кишоварзӣ шароит фароҳам оварда, ҳавасмандгардонӣ ва имкониятҳои барои рушди тағйиротҳои амиқи сохторӣ, нигоҳдорӣ ва рушди инфрасохтори бахши кишоварзӣ фароҳам оварда шавад.

Умуман, таҳкими минбаъдаи потенциали иҷтимоию иқтисодӣ ва истифодаи оқилонаи захираҳои бойтарини табиӣ, иқлимӣ, ашёи хом, ашёи меҳнатӣ ва зехнӣ аз бисёр ҷиҳат ба дуруст ба роҳ мондани тамоми механизмҳо ва сохтори иқтисодиёти минтақа вобаста аст.

Аммо, бояд қайд кард, ки оптимизатсияи танзими механизмҳои тағирёбии сохтор мушкилтарин мушкилотест, ки муносибати мунтазамро талаб мекунад. Аз ин рӯ, дар шароити ҳаракати умумии иқтисоди ватанӣ ба сӯи ташкили иқтисоди бозаргонии иҷтимоӣ нигаронидашуда омӯхтани таҷрибаи хориҷӣ дар илми иқтисодии ҷумҳурӣ самти мувофиқ ба назар мерасад. «Намунаҳои сиёсати муваффақонаи сохторӣ кишварҳои мебошанд, ки саноаташон ибтидо ба бозори ҷаҳонӣ нигаронида шуда буданд; вақте ки ҳамон усулҳои дастгирӣ кӯшиш мекарданд, ки кишварҳои, ки саноаташон ба бозори дохилӣ нигаронида шудааст, дубора афзоиш ёбанд, натиҷа афзоиши миқдории истеҳсолкунандагон буд ва ҳар гуна коҳиши ҳифз бо катаклизм дар саноати минтақавӣ ҳамроҳ шуд».[1]

Муқоисаи таҷрибаи бомуваффақияти татбиқи таккони сохторӣ дар кишварҳои Осиёи Ҷанубу Шарқӣ муфид аст. Ҳар як кишвар дорои як модели мушаххас дар самти умумии содирот, идоракунии макроиқтисодии оддӣ ва заминаи хуби малакаҳои инсонӣ буд. [3]

Бо назардошти таҷрибаи Ҳонгконг, бояд қайд кард, ки кишвар сиёсати неолибералиро қабул кард, ки тичорати озоди хориҷиро бо сиёсати мустақиман ҳавасманд кардани сармояи мустақими хориҷӣ муттаҳид мекунад. Бояд қайд кард, ки Ҳонгконг шароити нисбатан қавии ибтидоӣ дошт, ки муносибатҳои нисбатан пурқудрати тичоратии ҷаҳонӣ, инфрасохтори васеи савдо ва молияро дар бар мегирифт. Дар кишвар ширкатҳои бузурги бритониёӣ, ки таҷрибаи бой доранд, низ кор мекарданд ва лоиҳаҳои инноватсионӣ бомуваффақият татбиқ мегардиданд. Ҳамаи ин имкон дод, ки бидуни саъйи зиёд тавлидоти содиротӣ ба вучуд ояд. Инчунин, ҳукумат заминро барои дастгирии саноат ҷудо кард ва бо ин ба истеҳсолкунандагон кӯмак кард ва муассисаҳои дастгирии соҳибкориро таъсис дод.

Таккони сохторӣ дар Кореяи Ҷанубӣ пеш аз ҳама аз технологияҳои литсензия ва воридоти таҷҳизоти асосӣ оғоз гардид, яъне. онҳо барои ба даст овардани рушди худ ба нусхабардории технологияҳои пешрафтаи ҷаҳон шурӯъ карданд. Харочоти тадқиқот айни замон дар кишварҳои рӯ ба таракқӣ дар Кореяи Ҷанубӣ баландтарин аст. Таъсиси конгломератҳои калони хусусӣ хусусияти ҳосил таккони сохторӣ дар Корея буд, ки аз дигар палангҳои Осиё ба кулلى фарқ мекард. Конгломератҳо барои баланд бардоштани фаъолияти технологӣ имтиёзҳо ва субсидияҳои гуногун гирифтанд. Онҳо дар байни содиркунандагони муваффақтарин барои ҷамъоварии минбаъдаи сармоя интиҳоб карда шуданд. Илова бар даҳолати мустақим, ҳукумат дастгирии интиҳобӣ ва функционалӣ, инфрасохтори сохта ва таҳсилоти умумӣ ва техникаро таъмин намуд. [8]

Хулосаҳо аз таҳлили таккони сохторӣ дар бисёр кишварҳои Осиёи Шарқӣ чунинанд.

Якум, ҳам таккони сохторӣ ва ҳам интиҳобӣ дар рушди технологияи саноат ва ба вучуд омадани соҳаҳои нави динамикӣ, ки рушди пешрафти илмӣ-техникаро дар иқтисодиёти кишварҳои рӯ ба таракқӣ, ки дар боло баррасӣ шуданд, муайян мекунад.

Дуввум, таккони сохторӣ дар ин кишварҳо имкон дод, ки тавачҷӯҳи бештари давлат дар самти татбиқи кӯшишҳои молиявии ҳукуматҳо дода шавад.

Саввум, дараҷаи рушди технологӣ дар "палангҳо" -и асосӣ (ҚМЧ, Кореяи Ҷанубӣ) бевосита аз таккони сохтории онҳо бармеояд, аз ин рӯ онҳо самаранокии ҷанбаҳои даҳолати ҳукуматро исбот карданд, ки ин метавонад барои кишварҳои дорои иқтисодиёт дар давраи гузариш дарси ибратомӯз бошад. Дар ҚМЧ ва Кореяи Ҷанубӣ, ки аз даҳолати тичорӣ истифода кардаанд,

С.Лалл ва М.Тубал таккони сохториро дар кишварҳои Осиёи Шарқӣ бомуваффақият арзёбӣ мекунад ва изҳор мекунанд, ки оё ҳукумат ба иқтисод даҳолат мекунад ё не, балки ҷӣ гуна даҳолат кардани он муҳим нест. [11].

Ба саволи «ҷӣ гуна даҳолат кардан» таҷрибаи кишварҳои Осиёи Шарқӣ чунин ҷавоб медиҳад: интиҳобӣ (интиҳоби якҷанд соҳаҳо барои кӯмак ба онҳо аз давлат); интиҳоби соҳаҳо ва функцияҳо, ки ба пешрафти техникӣ мусоидат мекунад; сушт кардани монеаҳо барои ворид шудан ба бозори ҷаҳонӣ, истифодаи содирот барои интизом ва назорат ҳам соҳибкорон ва ҳам мансабдорон; таъин кардани нақши роҳбарикунанда дар фаъолияти истеҳсолӣ ба корхонаҳои хусусӣ, аммо хангоми истифодаи корхонаҳои давлатӣ дар минтақаҳои зарурӣ; сармоягузории азим дар соҳаҳои таълим ва илм, таъсиси муассисаҳои дастгирӣ дар ҳамоҳангӣ бо даҳолат дар бозорҳои мол; интиҳобӣ дар сармоягузории мустақими хориҷӣ барои кумак ба рушди қобилияти инноватсионии маҳаллӣ; ҳалли марказонидашудаи стратегӣ дар соҳаҳои мураккаб, ки ба иқтисодиёт таъсири васеъ мерасонанд; нигоҳ доштани чандирии сиёсат ва омӯзиш, ислоҳи хатоҳо ва ҷалби бахши хусусӣ барои татбиқи стратегия.

Омӯзиши таҷрибаи кишварҳои аз ҷиҳати иқтисодӣ рушдёфта дар соҳаи идоракунии саноат бо мақсади тезонидани тағиротҳои сохторӣ ва ҳалли масъалаҳои асосии сиёсати саноатӣ сазовори таваҷҷӯҳи зиёд аст. Дар тамоми ҷаҳон ва алалхусус, дар вилояти Суғд таваҷҷӯҳ ба кишварҳои пешрафта дар навбати худ аз дастовардҳои иқтисодии онҳо дар ташкили сохтори муносири рақобатпазири саноат, бахши кишоварзӣ ва дигар бахшҳои иқтисод дар банақшагирии сохтори иқтисодиёти минтақа.

Дар кишварҳои тараққикардаи ҷаҳон дар асоси намунаҳои умумии тағироти сохторӣ дар системаи иҷтимоӣ иқтисодӣ дар заминаи пешрафти илмӣ-техникӣ сохторҳои нави истеҳсолӣ ба вучуд омаданд, ки дар истеҳсолот боиси афзоиши ҳиссаи маҳсулоти тайёр гардиданд. Умуман, дар марҳилаи кунунии рушди вилояти Суғд, қабули таҷрибаи кишварҳои пешрафта дар татбиқи тағироти сохторӣ дар соҳаҳои зерин аҳамияти хоса дорад:

- рушди комплекси илмӣ-таълимӣ-истеҳсолӣ (корҳои фундаменталӣ ва тадқиқоти амалӣ);
- қабули чораҳои ҳукуматӣ барои фароҳам овардани шароити мусоид барои раванди концентратсия ва махсусгардонии истеҳсолот дар корхонаҳо;
- нигоҳ доштани мустақилияти бештари иқтисодӣ дар рушди фаъолияти инноватсионӣ, ки ба бозори беруна нигаронида шудааст;
- нигоҳ доштани вобастагӣ ва пайванди илм ва маориф;
- муқаррар намудани дастурҳои стратегӣ оид ба истифодаи самараноки тамоми сохторҳои хоҷагии халқ;
- таъмини заминаи институтсионалӣ ва инфрасохторӣ барои оптимизатсияи сохтори концентратсияи истеҳсолот ва сармоя.

Ҳамин тариқ, барои таҳкими иқтисоди минтақавӣ бояд ба омӯзиши таҷрибаи кишварҳои аз ҷиҳати иқтисодӣ пешрафта, ки дар идоракунии саноат ва дигар соҳаҳои иқтисод таҷриба доранд, диққати махсус дода шавад, то тағиротҳои сохторӣ тезонида шаванд ва мушкilotи асосии сохторӣ ҳал карда шаванд. Ин пеш аз ҳама ба дастовардҳои иқтисодии онҳо дар ташкили сохтори муносири рақобатпазир ва ба нақша гирифтани сохтори иқтисодиёт вобаста аст. Истифодаи оптималии таҷрибаи онҳо ба афзоиши самаранокии иқтисодиёт мусоидат мекунад.

АДАБИЁТ

1. Авдашева С., Шаститко А. Сиёсати саноатӣ ва рақобат: мушкilotи ҳамкорӣ ва дарсҳо барои Русия // Масъалаҳои иқтисодӣ. - 2003. - № 9. - С. 18-32.
2. "Бӯҳрони энерҷӣ дар Тоҷикистон дар зимистон: имконоти алтернативии тавозуни пешниҳод ва талабот". Бонки Ҷаҳонӣ. - Вашингтон, 2012. – С. 14-16.
3. Lall S. Бозсозии Стратегияи саноатӣ: Нақши сиёсати давлат дар ташаккули рақобатпазирии саноатӣ // G-24 Силсилаи Муҳокимаҳо. Асарҳои тадқиқотӣ барои гурӯҳи байниҳукумати бисту чор нафар оид ба масъалаҳои байналмилалӣ пул. - апрели 2004. - № 28. -Нью-Йорк ва Женева: Созмони Милали Муттаҳид, 2004 . - С. 36.
4. Найдунов В.А., Чеглик Л.В. Промышленная политика Беларуси в трансформационный период // Проблемы развития промышленного комплекса Республики Беларусь: Сб. науч. трудов. – Минск: НИЭИ Минэкономки РБ, 2001. – С. 3–18.
5. Паёми Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи самтҳои асосии сиёсати дохилӣ ва хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон (26 декабри соли 2019). – Душанбе; “Шарқи озод”, 2019. – С.11.
6. Паёми Асосгузори сулҳу ваҳдат, Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон Эмомалӣ Раҳмон, Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 26 январи соли 2020. – Душанбе, 2020. – С. 4-6.
7. Стагинҳо Г., Шарабоф А., Семиколенова Ч. Умумигардонии таҷрибаи татбиқи бомуваффақияти барномаҳои сарфаи энергия. Бонки Ҷаҳонӣ. - Вашингтон. 2012. -С. 22-26.
8. Сингҳ А. Системаи савдои ҷаҳонии пас аз Уругвай, индустриализатсия, савдо ва рушд: оқибат ба кишварҳои рӯ ба тараққӣ Уругвай Давра ва қабули стратегияҳои содирот / Женева: ЮНКТАД, 1996. - С. 147-190.
9. Филиппов А.М. Отраслевая политика и экономическое развитие: проблемы теории. – Горки. Редакционно-издательский отдел БГСХА, 2006. - С. –112.
10. Эмомали Раҳмон. Истифодаи оқилонаи захираҳои обӣ ва энергетикаи кишварҳои Осиёи Марказӣ: мушкilot ва дурнамо. КИСС дар назди Президенти Ҷумҳурии Тотористон. - Душанбе, 2012. – С. 15-18.
11. Lall S., Teubal M. 'Simulation Market' Policy Technology in the countries of Developing: Framework with Exhibments from Осиёи Шарқӣ// Рушди Ҷаҳон. - Ҷилди 26, № 8. - С. 1369-1385.

REFERENCES

1. Avdasheva S., Shastitko A. Industrial and competition policy: problems and classes for Russia / Economic issues. - 2003. - № 9. - Pp. 18-32.
2. "Energy crisis in Tajikistan in winter: alternative balance of offer and demand". World Bank. - Washington, 2012. – Pp. 14-16.
3. Lall S. Reconstruction of industrial strategy: The role of state policy in the formation of industrial competitiveness // g-24 chairs of discussions. Research works for intergovernmental groups on international money issues. - April 2004. - № 0. - United Nations, 2004. – P. 36.
4. Naydunov V.A., Cheglik L.V. Promise Politics Belarius in the transformation of the perceform // problem, the Prominations of Belobus Belus' Republican: Sb. Nuch. Trudov. - Minsk: Niyi Farmonomics FR, 2001. - Pp. 3-18.
5. Address of the President of the Republic of Tajikistan on the main directions of domestic and foreign policy of the Republic of Tajikistan (December 26, 2019). - Monday; "East of free", 2019.-P.11.
6. Basic message of peace and unity, leadership of the nation, President of the Republic of Tajikistan Emomali Rahmon, Majlisi Oli of the Republic of Tajikistan from January 26, 2020. - Dushanbe, 2020. - Dushanbe, 2020. -Pp. 4-6.
7. Stagin G., Sharaboff A., Semikolenova J. Successful implementation of the successful implementation of energy consumption programs. World Bank. - Washington. 2012. - Pp. 22-26.
8. Singh A. The World Trade System after Uruguay, industrialization, trade and development: Currently to develop export / Geneva: Gridad, 1996. - Pp. 147-190.
9. Philippakov AM Optional Politia and Economousko Markitika: The Torah's Torms. - Gorki. Editorial and Publishing Department BGSXA, 2006. - P. 112.
10. Emomali. Rational use of water and energy resources in Central Asia: Challenges and Prospects. Kiss in front of the President of the Republic of Tatarstan. - Dushanbe, 2012. – Pp. 15-18.
11. Lall S., Teubal M. 'Simulation Market' Policy Technology in the countries of Developing: Framework with Exhibments from East Asia // World Development. - Volume 26, No. 8. - Pp. 1369-1385.